

## PESTI CSALADFA

Írja ZSOLT BÉLA

III.

## KRAUSZ SIMON

Pesti színiigazgató-ismerősöm vacsorára hívott a párizsi Grand Hotel éttermébe. A színiigazgató békebeli törzsvendége a Grand Hotelnek, ismeri és lelkesedik érte az egész személyzet, amely megtanulta becsülni a pesti gavallérok exotikus bőkezűségét. Valaki elmagyarázta nekem, hogy a Gare de L'Esten, ahová a bécsi és a budapesti közvetlen kocsifut, azért drágább a hordár, mint például a Gare Saint Lazare-on, az amerikaiak és angolok végállomásán, mert a pesti Morganok és a bécsi Gouldok könnyűkezesége elkényeztette, nagy igényekre szoktatta az egyébként szerény párizsi porteur-t. A Grand Hotel aféle közép-európai hotel. Épületében van a Café de la Paix, ahol a legdrágább a feketekávé. Nyilván ezért lepik el tömegesen a pestiek.

A Grand Hotel éttermében ezen az estén alig volt szabad asztal. Nemzetközi közönség szupirozott, — a németek harogtak, a bécsiek finnyáskodtak, a bolgárok feszengtek, a csehszlovákok komolyan és bőségesen ettek, a magyarok pedig percnként hangosan fölnevettek. Vicceket meséltek, nem a hors d'oeuvre hőz illően, könnyűeket és csipőseket, hanem nehezeket, zsírosakat, pestieket. Aki később érkezett, elhozta a legújabb pesti viccet az akkor még virágos tőzsdéről, a bús parlamentből, a klubokból, vagy a kávéházból. A maitre d'hotel etnográfiai tapasztalataival kormányozta az étterem gépezetét. A magyarok asztalán például kicseréltette a francia mustárt angollal, mert tudta, hogy nem állhatják az inymaró, borsos, szürke pépet. Néprajzi tanulmányai olyannyira alaposak voltak, hogy a főpincérrel beszerzetett néhány tubus aszpirint, mert megfigyelte, hogy a pestiek nem a patikában, hanem a pincérnél vásárolják a fejfájást csillapító orvosságot.

Tíz óra tájban az étterem legexponáltabb asztalát három pincér vette munkába a maitre d'hotel személyes irányítása mellett. A virágot kicserélték az ezüstvázában, kirakták az egész szervízt, az aranyzészű leveses csészétől a fayence kávéfőző-masínáig. A maitre d'hotel rendkívül izgatottnak látszott. A pincérek már elvonultak, amikor még mindig talált igazítani valót az edények elhelyezésén, az asztalkendőn, a virágokon. Mikor végül rendben volt minden, felénk cikkázott és egy pillanatra megállt az asztalunknál:

— Az urak nem tudják, hogy ki érkezett meg? — kérdezte gyorsan és halkán, mint ahogy nagyon diszkrét információkat szokás tovább adni.

— Nem tudjuk! Vajjon ki?

— Az önök elnöke! — mondta mosolygó bizalmassággal, mint aki osztozik az örömben, amelyet e közléssel okozott.

Mielőtt megkérdezhettük volna, ki is legyen a mi elnökünk, már továbbállt. Törtük a fejünket, ki lehet a titokzatos közjogi személyiség, akinek jövedele előrevetette a pincérek arcára a respektus és a boldogság árnyékát. Már azt hittük, hogy a közismert francia tájékozatlanság ugrot bennünket, amikor a hallból nyíló ajtóban megjelent Krausz Simon.

Így lett nekem elnököm Krausz Simon, aki bizonyára nem tudta, hogy a franciák, ha M. le President-nek szólítják, nagyobb, vagy talán kisebb jelentőséget tulajdonítanak rangjának a valódinál. Kétségtelen, hogy minden politikai vagy gazdasági háttér nélkül is jár neki az elnöki cím és tekintély. Ő az elnök és ha nem lenne az, szervezni kellene mellé valamilyen testületet, hogy elnök lehessen. Az igazgatói cím például sután és fanfáziailanul hangzanék a neve mellett, nem is beszélve a méltóságosról, amely számára túlságosan merev. Lénye az elnök fogalmának tág értelmében helyezkedik el legkényelmesebben, anélkül, hogy egy konkrét jelzővel leszűkítene a jelentését. Mert nem bankelnök: ehhez nagy a kalapja és hosszú a haja. Nem pártelnök: ehhez túlságosan irtózik a közhelyektől, a pátosztól és a nyilvánosságtól ellenőrizhető következetesség-

től. Nem jótékonyági elnök, mert nem a társadalméból, hanem a magáéból ad, Nem klubelnök, mert minden közvetlensége mellett, szigorú cenzúrával és cél tudatossággal maga válogatja meg a társaságát. Egyszerűen: elnök. Elnök, aki, ha akarja, az övé az utolsó szó. Elnök, aki, ha leül az asztalhoz, akaratlanul is elnököl. Nem mintha nagyképzűséggel, vagy hatalmának és jelentőségének kirívó hangsúlyozásával elnyomná a többieket, hanem, mert a többiek az idegeikkel, ösztönszerű alárendeltségük suggesztív tudatával hangtalanul elnökké emelik.

Az igazgató végeredményben csak adminisztratív szerv, magasrangú hivatalnok. Am ez az elnök az én képezetemben nem közvetlen gyakorlati módszerekkel, hanem inkább diplomáciával és az egyéni raffinement sajátos varázseszközeivel operál. Az igazgató zöldasztalnál tárgyal, az elnök a zöldasztalnál látszólag a formai szabályok dogmatikus értelmezője, de a fehér asztalnál, a hoteléttermek különszobáiban, a ligeti pavillón garden-party-in és a látszólag jellegtelen társaságokban vívja meg a csatát. Nem hiszem, hogy ez a megállapítás minden elnökre illenék a közgazdasági életben. Am laikus létemre így képezem el az elnököt: diplomatának, aki estélyt rendez egy kivilágított palotában, több zenekar felváltva dübörög, nagyszerű büffé, a legjobb italok, remek nők és ékszerek, finom, márkás urak, — látszólag a legnagyobb fesztelenség, ám mégis mindenki a helyén van, mint egy pontos üzemből, amelyet egy ember

irányít és mire megvirrad, fontos kommuniké jelenik meg a lapokban, lehetőleg kevés sorban, ám minden szónak jelentősége van és minden szó mögött több, néha kevesebb rejtőzik, mint amennyit jelent. Ez a kommuniké a diplomata chiffrózott távirata, vagy — ha úgy tetszik — az elnöki határozat, amelyen egyáltalán nem érzik meg az átvirrasztott éjszaka sokféle mómora. Hüvös, megfontolt, gyakori kétértelműségben is, ami azt bizonyítja, hogy az elnök maradt meg mindvégig a legjózanabbnak.

\*

Krausz Simon kétségtelenül legközelebb áll Pest szívéhez a közgazdaság szereplő alakjai közül, holott nem egyszer szerzett váratlan meglepetéseket a pesti pénzkergetőknek. Am a pesti ember sok mindent megbocsát, különösen neki, akiben saját gazdasági karrierjének legmagasabb csúcsát látja. A pesti ember közvetlen viszonyt tart vele: egyszerűen Siminek szólítja, mert érzi, hogy minden elnöksége mellett is legfeljebb ha „primus inter pares“, első az egyenlők között. Olyan, mint a többi pesti ember, aki kevesebb ügyességgel, bátorsággal, lélektannal, emberismerettel és tárgyismerettel birkózik a pénzzel. Krausz Simon külsejében is a pesti ember reprezentatív típusa: nyakig kispolgár, ám a feje a művészé, sőt a zsenié. Vikszes fekete cipőjére, egyszerű kék ruhájára váratlanul következik a nagy sörény és a széles művészkalap.

Valami kimaradt itt, az átmenet a puritánságból a bohém könnyedségbe. Aminthogy a valóságban is hiányzik a híd, amely a pesti élet kispolgáriságából az atelier könnyelmű nagyvilágiságába vezet. A pesti kisstílűség és a pesti hazárdéria között csak egy vékony palló libeg, amelyen csupán néhány óvatos, fegyelmezett, temperamentum nélkül való idősebb úr közlekedik, ám Krausz Simon a szakadékokat egyszerűen át-

ugorja. Sokszor salto-mortalénak látszik ez az ugrás, de végeredményben mindig talpra esik. Ez az, ami Pestet állandóan csodálkozásra kényszeríti s amiben a pesti ember saját mindennapi élet-tornájának izgalmassá felnagyított akrobata-produkciójára ismer. A pesti ember azt hiszi, hogy Krausz Simon ugyanúgy — csak en gros-ban — szerzi meg a nagyvállalatok részvény-többségét, a külföldi összeköttetéseket, a friss milliárdokat, mint ahogy a kisebb-nagyobb üzleteit és kisebb-nagyobb pénzeit. Krausz Simon úgy tárgyal az üzletfeleivel a párizsi Grand Hotelben, mint ahogy a pesti ember az oktogonteri Abbázia-kávéházban.

Az eszközei bizonyára a legpestibbek: a hazard optimizmus, a rábeszélőképesség művészi elokvenciája és bája. Krausz Simon a pesti üzletszerzői művészet zsenije. Ha fölfedez egy kiaknázatlan területet vagy kezébe vesz egy elhanyagolt, konzervatív irányított vállalkozást, anélkül, hogy történnék valami, máris mindenki hisz benne. Az óvatosak, a kispolgáriak hisznek benne, mert végeredményben a mérleg őt igazolja, a bohémek, a hazardok pedig azért, mert pályájának grafikonja, a hullámhegy-hullámvölgy-elmélet gyakorlati példája azt bizonyítja, hogy a nyereség époly természetes, mint a veszteség s a nyereség épúgy nem jelent végleges állapotot, mint ahogy a bukás nem jelent megállást, beletörődést, leszerelést.

És melyik pesti ember nem kezdte már több ízben előlről?

\*

Krausz Simon tehát, akármilyen különösen hangzik is, végeredményben nem kapitalista-típus, aminthogy a pesti ember sem az. A kapitalista a gyűjtő, halmozó, óvatosan spekuláló, keveset kockázató, aki a pénzt a maga formátlanságában begyömöszöli a Wertheimkasszájába és azért alszik keveset, mert



The advertisement features a central illustration of a Polo player in profile, wearing a helmet and holding a mallet, standing next to a table with a vase of flowers. Above the player is a large circular logo with the word 'Polo' inside. To the right, there is a signature 'CSABA! E. Des 27'. Below the illustration, the text 'JEGYEZZE FEL' is written in large, bold letters. Underneath that, a smaller text reads: 'minden új pár harisnya vételének napját; figyelje meg, mennyivel tovább tart, ha rendszeresen Polo-pehely-lyel ápolja!'. At the bottom right, the brand name 'FLORA-GYAR' is printed.